

ΜΑΡΙΟ ΛΕΒΙ

Η Ιστανμπούλ ήταν
ένα παραμύθι

Μετάφραση
ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΚΑΡΑΤΖΑΣ

ΩΚΕΑΝΙΔΑ

Στον παππού μου

Τίτλος πρωτοτύπου:
Mario Levi, *İstanbul Bir Masaldı*

1η έκδοση: Μάρτιος 2013

Μετάφραση: Λεωνίδα Καρατζάς (από τα γερμανικά)
Επιμέλεια: Στέλλα Βρετού
Τυπογραφική διόρθωση: Αρετή Μπουκάλια

© 2006, Mario Levi
© 2013, για την ελληνική γλώσσα
Εκδόσεις Ωκεανίδα ΑΕ
Δερβενίων 38, 106 81 Αθήνα, τηλ. 210.38.06.137
e-mail: info@oceanida.gr
www.oceanida.gr

Ηλεκτρονική στοιχειοθεσία-Σελιδοποίηση: Εκδόσεις «Ωκεανίδα»
Εκτύπωση: Μ. Σπύρου & Σία ΑΕ

ISBN 978-960-410-678-3

*Θα ήθελα να ευχαριστήσω για τη συνεισφορά τους
τούς Αττίλα Ιλχάν, Τζεμ Μουμτζού, Τζεβάτ Τσα-
πάν, Μπουκέτ Ουζουνέρ, Σουζέτ Λεβί, Γιελντά
Καρατάς και Ράνχιλντ Μπέρστατ.*

Οποιαδήποτε ομοιότητα των ονομάτων, των τόπων και των ημερομηνιών που 'χρησιμοποιούνται' στις ιστορίες του παρόντος βιβλίου με 'πραγματικά' περιστατικά είναι απολύτως συμπτωματική. Ο συγγραφέας, αλλά και οι ήρωες του βιβλίου, το φρόντισαν αυτό με ιδιαίτερη σχολαστικότητα. Ωστόσο, σχετικά με όσα αναφέρονται ή υπονοούνται στο βιβλίο, ο συγγραφέας δεν έχει κανένα πρόβλημα ν' αποδεχτεί τους συνειρμούς με γραπτά ή εμπειρίες του παρελθόντος.

Εισαγωγή

Ἡ οδηγίς για την ανακάλυψη, τον εντοπισμό και την ανάγνωση των 'κρυφών' νοημάτων αυτού του βιβλίου

Ξέρω πολύ καλά ότι όσα αφηγούμαι εδώ, τα περιστατικά δηλαδή που σιγά σιγά υπαγόρευσαν την ιστορία τους για να μετουσιωθούν σε 'χειρόγραφο', σε πρώτη ύλη γι' αυτή την ιστορία-ποταμός, ίσως αναστατώσουν μερικούς ανθρώπους. Για πολλές ατέλειωτες νύχτες είχα την αίσθηση ότι προσπαθούσα να καταλάβω και ν' αναλύσω –κι αυτό είναι το πιο σημαντικό– το 'χειρόγραφο' μου, παίρνοντας αποστάσεις απ' αυτό και ιδιαίτερα απ' όσους προσπάθησαν να με κάνουν να το δεχτώ αβασάνιστα. Ήταν εκείνες τις νύχτες που προσπαθούσα να εντάξω κάπου στη ζωή μου όσα μου είχαν αποκαλυφθεί. Αυτή η αίσθηση, που ήταν βαθιά ριζωμένη στην κληρονομιά μου, με είχε κάνει τελικά αυτό που πραγματικά ήμουν. Μια αίσθηση που δεν μπορούσα να την αποδιώξω, παρ' όλο που έκανα τα αδύνατα δυνατά να μεταφέρω αυτό το 'χειρόγραφο' στον αναγνώστη σε διαφορετικό μήκος κύματος, επιστρατεύοντας την εσωτερική μου φωνή, φανερώνοντας όλες τις μυστικές γωνιές και τα τερτίπια της καρδιάς μου. Στο μέτρο του δυνατού, έπρεπε να πω την ιστορία αυτής της κληρονομιάς στη 'δική μου γλώσσα', γιατί αυτή η γλώσσα αποτελεί επέκταση της ζωής μου και της πόλης όπου γεννήθηκα και έζησα. Έτσι, θα μπορούσα να μείνω σε γνώριμα και γαλήνια 'νερά', αποφεύγοντας τις θύελλες, χάρη στη δύναμη που θα μου έδινε αυτή η βεβαιότητα. Θα μπορούσα να περιγράψω αυτά τα 'νερά' με συμβατική γλώσσα, με τον τρόπο δηλαδή που περιμένουν οι 'Άλλοι' από μένα. Αυτή η βολική για μένα κατάσταση ήταν μόνο μία απ' τις πολλές που μου ταίριαζαν. Τότε που μάθαινα να κολυμπώ σε ρηγά νερά είχα ακούσει και άλλες

φωνές να με καλούν. Ο φόβος μήπως μείνω ριζωμένος σ' ένα συγκεκριμένο τόπο, μήπως ζήσω και πεθάνω χωρίς να κάνω ένα βήμα παραπέρα, ξύπνησε μέσα μου την επιθυμία να ξανοιχτώ και σε άλλες θάλασσες, σε μήκη και σε πλάτη όπου δεν θα είχα το κουράγιο να μείνω για πολύ, να πείσω τον εαυτό μου ότι μπορεί να υπάρξει ένας τέτοιος δρόμος. Αυτός είναι ο λόγος που μ' έσπρωξε σε τέτοιες ανόητες φαντασιοπληξίες. Αυτός είναι ο λόγος που μ' έκανε ψεύτη, έμαθα να ζω με τα ψέματα και να προδίδω τους ανθρώπους που αγαπώ. Αδιαφορώντας για το άσθμα μου, γέμιζα κατά καιρούς τα πνευμόνια μου όχι μόνο με τον καπνό της ξυλόσομπας, αλλά και με πολλές 'άλλου είδους' αναθυμιάσεις. Αυτός είναι ο λόγος που είχα εκδηλώσει την επιθυμία να παντρευτώ μια ξανθομάλλα πόρνη με αμυγδαλωτά μάτια και φακίδες στο πρόσωπο, τη γυναίκα που μου είχε μάθει, στα τρυφερά μου χρόνια, γενναιόδωρα και παθιασμένα τη μυστική γλώσσα του έρωτα και που κάθε τόσο έλεγε ότι όνειρό της ήταν να γίνει κάποια μέρα καθηγήτρια κοινωνιολογίας σε κάποιο πανεπιστήμιο. Αυτός ήταν ο λόγος που είχα αρχίσει να διαβάζω Σπινόζα στο Γιομ Κιπούρ, την Ημέρα της Εξιλέωσης. Αυτός ήταν ο λόγος που είχα αποφασίσει να γίνω νταβατζής και δούλεψα για κάμποσο διάστημα ως κειμενογράφος στη διαφήμιση. Αυτός ήταν ο λόγος που απεχθανόμουν τις 'τίμιες' γυναίκες, αυτές που ένιωθαν περηφάνια επειδή έφτιαχναν ωραία γλυκά και τύλιγαν με τέχνη τα αμπελόφυλλα για να φτιάξουν ντολμάδες. Απεχθανόμουν επίσης τις γυναίκες που μιλούσαν για 'χειραφέτηση', ενώ στην πραγματικότητα παρέμεναν προσκολλημένες στις γαμήλιες υποχρεώσεις τους και στην 'κληρονομιά' τους· τις γυναίκες που σκοπό τους είχαν να διαλαλούν τις 'απόψεις μου' προσπαθώντας ν' αποδείξουν ντε και καλά ότι ήταν κυρίαρχες του κόσμου δίνοντας περισπούδαστους ορισμούς για τα 'πράγματα', χωρίς να τολμούν ποτέ να τα βιώσουν γνήσια, αλλά προσπαθώντας αντίθετα να βρουν γι' αυτά μιαν αποδεκτή 'επιστημονική' ερμηνεία. Αυτές ήταν τότε οι μύχιες σχέψεις μου

και τα παιχνίδια που δεν αποκάλυπτα σε κανέναν. Το παιδί μέσα μου, το παιδί που πίστευε ότι το είχαν εγκαταλείψει, ένιωθε πάντα την επιθυμία να το προσέχουν, να είναι το κέντρο του κόσμου. Όλα αυτά τα χρόνια αυτό ήταν το πρότυπό μου, και δικαιώθηκα απόλυτα στη φιλοδοξία μου να κάνω τέτοιου είδους 'αποκοτιές'.

Να προσπαθούσα ίσως ασυναίσθητα να γυρίσω σ' εκείνη τη συναρπαστική περιπέτεια, στην οποία ποτέ δεν έπαψα να πιστεύω, μια περιπέτεια που ένιωθα ότι κάποτε θα ζήσω, ή που ήμουν σίγουρος ότι θα έβρισκα σε κάποια σκοτεινή γωνιά του εαυτού μου; Ίσως. Νομίζω πάντως ότι πρέπει να επανεξετάσω αυτή την ιστορία που προσπαθώ να 'αναπτύξω' μέσα μου παραβλέποντας τις ανασφάλειές μου, τις καχυποψίες, τις αμφιβολίες. Ξέρω ότι αυτό θα με οδηγήσει σε μια μεγάλη περίοδο μελαγχολικής εσωστρέφειας. Πρέπει να εξετάσω αν η αίσθηση ότι οι εξομολογήσεις μου θα μπορούσαν να δυσανεστήσουν κάποιους ανθρώπους οφείλεται σε αντιλήψεις που μου έχουν επιβληθεί. Γιατί η πείρα μ' έχει διδάξει ότι πρέπει να κρατάω το στόμα μου κλειστό και να κρύβω τη δυσφορία μου βαθιά στην καρδιά μου. Στο κάτω κάτω, γεννήθηκα σε μια εποχή, όπου δεν ήταν εύκολο να πείσεις τους ανθρώπους να δουν τα πράγματα από διαφορετική σκοπιά, να τους ταρακουνήσεις κρατώντας μπροστά τους έναν καθρέφτη ώστε να δουν την εικόνα τους. Οι 'γλώσσες' που μιλούσαν σ' αυτό το περιβάλλον ήταν το καταφύγιό μου. Οι 'γλώσσες' της εποχής ήταν το άβατό μου.

Παρά τις τάλαιπωρίες που πέρασα όταν ξεκίνησα, δεν είχα την παραμικρή πρόθεση να ταραξω τους ανθρώπους με την παρουσία μου και με τις αποκαλύψεις που είχα φυλαγμένες γι' αυτούς. Το μόνο που ένιωθα τότε ήταν μια έντονη διάθεση ν' αφηγηθώ, να πω μιαν ιστορία. Σαν την ιστορία ενός λαϊκού 'βιολιτζή' που παίζοντας στα πανηγύρια επισκέπτεται διάφορες 'χώρες'. Στο κάτω κάτω δεν ήμουν παρά ένας περιπλανώμενος Ιουδαίος που σκοπός του ήταν να 'δημιουργήσει' μια χώρα δική

του, κι έπειτα να την ανακαλύψει και να ζήσει σ' αυτή. Όπως κι όλοι οι άλλοι Εβραίοι, για μερικούς ανθρώπους ήμουν ένα άτομο χωρίς πατρίδα. Όπως κι όλοι οι άλλοι Εβραίοι, ήμουν άχρωμος κι άοσμος, ένα άτομο που όλοι το έβλεπαν με καχυποψία και κανείς δεν το εμπιστευόταν, δεν είχα 'δική μου γλώσσα' κι ήμουν πάντα 'ξένος'. Πού, τότε και για ποιον ξεκίνησε αυτή η ιστορία, η ιστορία που θα μπορούσαμε να δεχτούμε σαν δική μας και να πούμε ότι είναι 'η δική μας ιστορία'; Πού, τότε και για ποιον; Τίνος παρελθόν ήταν το παρελθόν που αφηγούμασταν, ή μάλλον –κι αυτό ήταν το πιο σημαντικό– το παρελθόν που νομίζουμε ότι αφηγηθήκαμε, το παρελθόν που εκφράσαμε σε μια δεδομένη γλώσσα χρησιμοποιώντας συγκεκριμένες λέξεις; Αυτά τα ερωτήματα απαιτούν κατά κανόνα μεγάλο θάρρος, γιατί η απάντησή τους μπορεί ύπουλα να οδηγήσει σε μικρούς φόνους, στην εξόντωση κάποιων πραγμάτων που δεν μπορούμε καν να τα ορίσουμε με ακρίβεια. Γιατί οι λέξεις, ναι, αυτές οι λέξεις, δεν ήταν στο κάτω κάτω δικές μας. Οι λέξεις δεν ήταν κατ' ανάγκη δικές μας λέξεις... όμως ήταν ικανές ν' αποκαλύψουν τη γύμνια μας, τα μύχια του εαυτού μας· ωστόσο μας είχαν αποσπάσει ύπουλα απ' τις 'ρίζες' μας αυτοί που έδειχναν υπερβολική προθυμία να μας δανείσουν τις δικές τους λέξεις. Είμαστε τώρα σε θέση να ρωτήσουμε ο ένας τον άλλον ποιες λέξεις ήταν αυτές; Μπορούμε να τις αντλήσουμε ο ένας απ' τον άλλον, να τις θυμίσουμε ο ένας στον άλλον; Μπορούμε να υιοθετήσουμε ξανά τη θωριά τους; Μπορούμε; Μπορούμε να γίνουμε ο εαυτός μας;

Και δεν μου πέρασε τυχαία η σκέψη απ' το νου ότι οι σχέσεις εκείνες που μας έφθειραν, καθέναν από μας, κάθε μέρα που περνούσε ολόένα και περισσότερο, όπως τον ταξιδιώτη του έρωτα... οι σχέσεις εκείνες θα μπορούσαν ίσως να οριστούν σε συνάρτηση με τη μοναξιά μας στο χρόνο. Όσα διαδραματίστηκαν σ' εκείνες τις σχέσεις δεν ήταν 'σφάλμα' κανενός. Δεν υπήρξε ούτε μια στιγμή προσωπικής αδυναμίας. Έτσι κι αλλιώς δεν υπήρχε 'σωστό' ή 'λάθος'. Το μόνο που υπήρχε ήταν τα βιώμα-

τα των ανθρώπων, ανικανοποίητες επιθυμίες, αξιομνημόνευτες εμπειρίες, ή, με άλλα λόγια... πράγματα που θέλουμε να 'δείξουμε' στους συνανθρώπους μας για να μπορέσουμε έτσι να τα χωνέψουμε οι ίδιοι.

Αυτό το βιβλίο μπορεί να διαβαστεί λοιπόν με παραπάνω από έναν τρόπο, αν δούμε το περιεχόμενό του απ' αυτή τη σκοπιά. Αν θέλει, ο αναγνώστης μπορεί να διαβάσει μόνο το κεφάλαιο 'Τα μαυροπούλια', μερικές μόνο σελίδες στην αρχή του βιβλίου. Αυτοί που θα επιλέξουν μια τέτοια 'λύση' θα είναι σαν να έχουν ρίξει μια γενική ματιά σ' ολόκληρο το βιβλίο. Για να καταλάβεις ένα άλλο πρόσωπο ή κάποια άλλα πρόσωπα, ακόμη κι αυτό το βήμα είναι αρκετό. Αυτή η στάση δεν είναι χωρίς προηγούμενο. Πολλές φορές το λίγο μπορεί να είναι αρκετό ή και να περισσεύει. Μερικές φορές μας αρκούν κάποιες εικόνες, τις υιοθετούμε με συνοπτικές διαδικασίες, τις τοποθετούμε σε κάποιο μέρος ασφαλές και οικείο, χωρίς εμείς να μετακινήθουμε απ' τη βάση μας· ενώ οι σελίδες που αφηγούνται τα υπόλοιπα, τη συνέχεια της περιπέτειας, απευθύνονται σε όσους ενδιαφέρονται για τις 'λεπτομέρειες', είναι μόνο για τα ανήσυχα πνεύματα. Τα 'ψιλά' και οι 'ξεχασμένες γλώσσες' απευθύνονται σ' αυτούς που είναι πρόθυμοι να κάνουν μερικά βήματα για να πλησιάσουν το συνάνθρωπό τους. Ο αναγνώστης μπορεί, απ' την πρώτη ως την τελευταία σελίδα, να προχωρήσει ακούγοντας τον ήχο των δικών του βημάτων· μπορεί να 'πηδήσει' κεφάλαια ή ν' ακολουθήσει μια σειρά που θ' αποφασίσει ο ίδιος. Ξέρω ότι αυτή η υπόδειξη μόνο καινούργια δεν είναι. Σε πολλές χώρες, σε διαφορετικούς πολιτισμούς, αυτή η φωνή φαίνεται οικεία σε πολλούς ανθρώπους. Καθώς κάνω αυτή την υπόδειξη, ή υπόμνηση, αδιαφορώντας αν τυχόν επαναλαμβάνομαι, έχω την αίσθηση ότι ο προσανατολισμός που έχει δώσει το 'χειρόγραφο' αυτό στη ζωή μου είναι εντελώς ανεξάρτητος απ' τη θέλησή μου. Νιώθω πάντα άβολα όταν πρέπει να συγκεντρώσω 'στοιχεία'. Να μπω ο ίδιος στην εικόνα και μετά να την κοιτάζω, να την κοιτάζω πραγ-

ματικά, όταν ο χρόνος θα έχει ωριμάσει, κάτι που απαιτεί περισσότερο υπομονή παρά ικανότητα. Για να μπορέσω να τη δω, χρειάστηκε μεγάλη προσπάθεια, αφοσίωση και αυθορμητισμός. Χρειάστηκε επίσης ζήλος, ενθουσιασμός και αφοσίωση, σαν αυτή που δείχνει κανείς στον αγαπημένο ή στην αγαπημένη για να μπορέσει να διατηρήσει τη σχέση του. Αυτό μας διαμορφώνει και μας κάνει να δούμε τον εαυτό μας πιο ειλικρινά.

Δεν μπορώ να προβλέψω πού μπορούν να οδηγήσουν αυτά τα 'ψιλά', και θα ήταν περιττό να δηλώσω και πάλι ότι όταν κάποιος κερδίζει έδαφος σ' αυτή την πορεία προς τον άλλο, ή όταν τον κατακτά και μπορεί επιτέλους να σταθεί μπροστά σε καθεμιά απ' τις πολλές εικόνες του, αναμφίβολα βιώνει τη δική του περιπέτεια και μόνο αυτή. Δημιούργησα έναν ήρωα που προσπάθησε να κοιτάξει μέσα από άλλα μάτια την πόλη όπου γεννήθηκε. Ρούφηξε βαθιά στα πνευμόνια του το άρωμα της θάλασσάς της, το άρωμα που δεν θα τον εγκατέλειπε, όταν νόμιζα ότι είχα ανακαλύψει ένα σημαντικό στοιχείο: ήταν ένας ήρωας που τόλμησε να επιχειρήσει μια μεγάλη διαδρομή για να μπορέσει ν' αποκαλύψει τη 'γλώσσα', τη δική του προσωπική διάλεκτο. Σ' αυτή την πορεία κρυβόταν το μυστικό της 'χώρας' του. Αυτή η γλώσσα θα οριοθετούσε αυτή τη χώρα. Για την ακρίβεια, αυτή η χώρα ήταν η ίδια η γλώσσα, ο ορίζοντας που αποκάλυπτε αυτή η γλώσσα: τα όνειρα και τα συναισθήματα που γεννούσε αυτή η γλώσσα. Η ίδια η ιστορία ήταν παλιά. Ο χρόνος της ιστορίας είχε ήδη ξοδευτεί, είχε αναλωθεί αλλού: για παράδειγμα, ο θάνατος που αναφέρεται στην ιστορία ήταν ένας κοινός θάνατος: το βιβλίο που αναφέρεται στην ιστορία είχε γραφτεί με μεγάλο κόπο, τόσο για να μείνει κρυφό όσο και για να το μάθουν όλοι. Ο πρωταγωνιστής ήταν κάποιος που μοναδική δική του 'χώρα' θεωρούσε το 'χειρόγραφο' που προσπάθησε ν' αφηγηθεί και να μυθοποιήσει. Αυτό το πρόσωπο ήταν ταυτόχρονα ο μάρτυρας, ο θεατής και ο ήρωας της ιστορίας του. Με άλλα λόγια, ένα πρόσωπο καταδικασμένο να βρίσκεται και

μέσα και έξω απ' την ιστορία. Τα 'τείχη' ήταν επίσης εκεί, τα τείχη εκείνα που είχαν σημαδέψει τα όρια της χώρας του: που είχαν αποτελέσει το σύνορό της. Στην πραγματικότητα, αυτά τα τείχη δεν μου ήταν άγνωστα. Ήταν τα δικά μου τείχη, ήταν τα τείχη που ήθελα ν' ανακαλύψω ξανά, τα τείχη που είχα ονειρευτεί να πω την ιστορία τους με τη δική μου 'γλώσσα'. Έτσι μπορούσε να εξηγηθεί αυτή η αγωνία. Ο φόβος μήπως κάνω κάποιο βήμα σε λάθος κατεύθυνση μπορεί στην πραγματικότητα ν' αναζητηθεί στο παρελθόν αυτού του τείχους. Ο φόβος ήταν κρυμμένος μέσα σ' αυτά τα τείχη. Αλλά το γεγονός ότι είχα γεννηθεί 'ξένος' σ' ένα ακρωτήριο που βρίσκεται στην πύλη του Δυτικού Κόσμου δεν ήταν δικό μου λάθος: δεν έφταιγα εγώ αν είδα την ιστορία της Ιστανμπούλ σαν παραμύθι, αν μιμήθηκα ήρωες βιβλίων που χάραξαν την πορεία της ζωής μου ή αν χρησιμοποίησα αδιακρίτως τα λόγια 'άλλων ανθρώπων', μοχθώντας κάτω από μια παλιά αυταπάτη ή ελπίζοντας σ' ένα νέο ταξίδι για την απελευθέρωση. Η δική μου Ιστανμπούλ ήταν ένα παραμύθι. Το δικό μου παραμύθι. Το παραμύθι ήταν η 'δική τους' ιστορία. Μια ιστορία που ήταν και δική μας. Και δική σας. Η ιστορία όσων ένιωσαν ξένοι στην πόλη που γεννήθηκαν. Η ιστορία της φαντασίας μου, που είδε το κανάλι του Βοσπόρου σαν μήτρα, παρά τις εμπειρίες από τόσες ζωές. Αυτό το παραμύθι ήταν η ιστορία του φόβου μήπως διαβάσω λάθος την πυξίδα και βρεθώ σε ρεύματα που θα με οδηγήσουν σε άγνωστες θάλασσες. Και ιδού το παραμύθι...

Τα μαυροπούλια

Ήταν βράδυ... Χαμογελούσατε...

Δεν θυμάμαι πού και πότε την πρωτογνώρισα. Ούτε θυμάμαι πια σε ποιους ανθρώπους προσπαθήσαμε να δώσουμε ζωή περιμένοντας καινούργιες μέρες, καινούργια πρωινά... Στην προσωπική μας ιστορία, στις ιστορίες μας, που θέλουμε δεν θέλουμε αποτελούνται από ιστορίες διαφορετικών ανθρώπων τις οποίες μεταφέρουμε ο ένας στον άλλο, υπάρχουν και πάρα πολλές φωτογραφίες, φωτογραφίες που ποτέ δεν ξέχασα ούτε μπορώ να δείξω σε άλλους, οι οποίες όμως όσο περνάει ο χρόνος αποκαλύπτουν ολοένα και πιο καθαρά τον εαυτό μου σ' εμένα τον ίδιο. Αυτές οι φωτογραφίες φιλοξενούσαν τις νύχτες μας, όσα δεν μπορούσαμε να μοιραστούμε, όσα δεν μπορούσαμε ν' αποκαλύψουμε σε άλλους, ούτε καν στους στενότερους φίλους μας, ακόμη και τις καινούργιες ή ξαναζεσταμένες ελπίδες που έτρεφα παρά τις αρνητικές μου εμπειρίες... Ήταν εκεί για παράδειγμα οι καλοκαιριάτικες νύχτες μας, οι νύχτες που κοιτούσαν από άλλο παράθυρο την πόλη όπου είχα ζήσει όλα μου τα χρόνια. Ήμασταν σ' ένα μπαλκόνι. Το νυχτολούλουδο στο άρωμά του φιλοξενούσε τη μοναξιά από παλιούς κήπους της ζωής μου. Έναν απ' αυτούς τους κήπους είχα θελήσει και τότε να ξαναγγίξω. Η μητέρα μου είχε πιάσει μια πυγολαμπίδα ανάμεσα στις παλάμες της. Η πυγολαμπίδα, στο σκοτάδι, στη ζέστη των χειρών της, συνέχιζε να εκπέμπει το φως της. Εκεί, σ' εκείνη τη γωνιά, υπήρχαν κι άλλες πυγολαμπίδες... Κι άλλες πυγολαμπίδες...

Αργότερα σ' αυτό το μπαλκόνι, ή σε κάποιο άλλο δωμάτιο του σπιτιού, θέλησα να μοιραστώ μαζί της και τα παλιά μου τραγούδια. Γιατί ήξερα ότι τα τραγούδια, τα τραγούδια που έχει κανείς πραγματικά ζήσει, δεν σ' αφήνουν ποτέ, δεν μπορούν να σ' αφήσουν ποτέ. Τα τραγούδια ήμασταν εμείς, η χαμένη μας γλώσσα εκείνου του καιρού, που δεν μπορούσαμε να την ξαναβρούμε. Τα τραγούδια ήταν η χαμένη μας γλώσσα, οι αυταπάτες μας, για τις οποίες προσπάθησα να μιλήσω σε άλλες αφηγήσεις, οι ευαισθησίες μας. Κάποια πράγματα τα κρύβαμε, επιμέναμε να τα φυλάμε σε μέρος ασφαλές, κάποια απ' αυτά, ίσως γι' αυτόν το λόγο, ήταν η καμπούρα μας που κουβαλάμε στις αγαπημένες και στους έρωτές μας, στους έρωτές μας που μόνο στα όνειρά μας μπορούμε να κρατάμε ζωντανούς...

Εκείνες τις νύχτες ήθελα επίσης να πω πόσο ηττημένος και μόνος ένιωθα όταν ήμασταν μαζί, όταν αγγίζαμε ο ένας τον άλλο. Θα μπορούσα τότε να ξαναπιάσω την πένα και το χαρτί και να ξαναπέσω στο γράψιμο, μια ασχολία που πίστευα ότι δεν θα την εγκατέλειπα ποτέ. Όταν ήμουν μόνος μαζί της, ξεχνούσα όλα μου τα σχέδια, όλες μου τις νοσταλγίες, όλες μου τις ελπίδες για το μετά, και κυρίως όλα όσα είχα αναβάλει. Αυτό που ζούσα μαζί της ήταν ένας δημιουργικός θάνατος, αν μπορεί κανείς να πει κάτι τέτοιο. Ένας δημιουργικός θάνατος... γιατί στα χάδια της, στους τρόπους της να ζω τις νύχτες μέχρι το τέλος τους, με όλη μου την ύπαρξη, το νου και τη σεξουαλικότητά μου, κρυβόταν ολόκληρη η παιδική μου ηλικία. Ναι, ολόκληρη η παιδική μου ηλικία! Και τα παιδιαστικά καμώματα της παιδικής μου ηλικίας, που έχασα επειδή ήμουν παιδί. Τώρα, όταν σκέφτομαι το σπίτι απ' το οποίο έφυγα τότε, θυμάμαι πάνω απ' όλα τα τραγούδια που αργότερα θέλησα να τραγουδήσω σε άλλους, να μοιραστώ με άλλους...

Όταν τα σκέφτομαι όλα αυτά, δυσκολεύομαι να ομολογήσω ότι τελικά μείναμε φίλοι, ότι δεν ήθελα να χωρίσω απ' αυτήν. Ακόμη κι όταν μοιραζόμουν μαζί της τα πιο πολύτιμα λόγια και

τις πιο πολύτιμες εικόνες της ζωής μου, μου ήταν αδύνατο να βρω εκφράσεις για να περιγράψω όσα είχα στο μυαλό μου· γιατί άραγε δεν έζησα πίσω απ' τους τοίχους μου; Γιατί, για ποιες ελπίδες; Φοβόμουν ίσως μήπως τη ζήσω μέχρι το τέλος, μήπως τη ζήσω με όλα της τα πρόσωπα; Ίσως... Εξαιτίας αυτού του φόβου δεν καταφέραμε να διατηρήσουμε ούτε τις άλλες μας σχέσεις, επειδή δεν δοθήκαμε απόλυτα στους άλλους ανθρώπους που μας αγαπούσαν... Καταφέραμε να σκοτώσουμε τις άλλες μας σχέσεις, γιατί από ένα σημείο και μετά κρυβόμασταν, πάψαμε να λέμε την αλήθεια... Εκείνη το ήξερε αυτό· νομίζω ότι το ήξερε απ' την πρώτη στιγμή που συναντηθήκαμε κι αρχίσαμε να βγαίνουμε μαζί· από τότε που αποφασίσαμε να γίνουμε ζευγάρι και να μείνουμε κάτω απ' την ίδια στέγη. Πρέπει να ήταν τότε που το παιδί έψαχνε τις γωνιές του σπιτιού κι ευχόταν να μείνει ζωντανή η πυγολαμπίδα του στη θαλπωρή των χειρών της μητέρας του...

Εκείνες τις νύχτες μοιραστήκαμε τον έρωτά μας με όλους εκείνους που είχαν πάρει κάτι από μας, κάτι που δεν μπορούσαμε να προσδιορίσουμε απόλυτα... Εκείνες τις νύχτες γράψαμε επίσης τις ιστορίες μας, ιστορίες που ποτέ δεν θα τυπωθούν σε βιβλίο... Εκείνη το ήξερε αυτό. Ήξερε για ποιο λόγο τα ζούσα όλα αυτά, ότι τα ζούσα για να καταλαβαίνω κάθε μέρα που περνούσε ολοένα και καλύτερα τι μου έλειπε... κι επειδή τα ήξερε όλα αυτά, με ήθελε ίσως για τον εαυτό της, μόνο για τον εαυτό της... για να είμαι όλο και περισσότερο εγώ, να στηρίζομαι όλο και περισσότερο στον εαυτό μου.

Γι' αυτό δεν κατάφερα ποτέ να χωρίσω απ' αυτήν. Ποτέ... παρ' όλες τις ελπίδες μου, παρά τους καλοθελητές, τους τοίχους... Μερικές φορές τη νύχτα κοιτάζουμε απ' το παράθυρο κάποιες άλλες νύχτες. Χαμογελάω, έχω αρχίσει πια να μαθαίνω να συνυπάρχω μαζί της... Ξέρω τώρα ότι δεν μπορώ να γλιτώσω απ' αυτές τις νύχτες ούτε απ' τα πρωινά που απρόσμενες φωνές, φωνές που πίστευα ότι τις είχα ξεχάσει, ηχούν ξανά στο

δωμάτιό μου. Γι' αυτό κι αρχίζω σιγά σιγά να καταλαβαίνω τι είναι αυτό που κάνει ανθρώπους που αγαπιούνται, αλλά πληγώνουν και κουρελιάζουν ο ένας τον άλλον, να συνεχίζουν ν' αγαπιούνται παρά τον πόνο και την απογοήτευση, να μην μπορούν να χωρίσουν παρά τις υπεκφυγές, τις προδοσίες και την ανύπαρκτη πια χαρά.

Το όνομά της... το όνομα που της είχα δώσει εγώ ήταν Χιουζούν... Μελαγχολία... αυτό είναι το μοναδικό όνομα που μπορώ τώρα να βρω για μένα, για τη συνύπαρξή μας επί έναν ολόκληρο χρόνο. Γιατί τα άλλα της ονόματα μου τα είχε κρύψει, όπως μου είχε κρύψει και τις άλλες της εποχές, τα άλλα της συναισθήματα, τα άλλα της σπίτια. Μπορώ και το νιώθω, μπορώ και το καταλαβαίνω καλύτερα, μετά απ' όλες τις καθυστερήσεις που προήλθαν από δικά μου σφάλματα. Ωστόσο, ακόμη κι αυτή η σχέση, όπως όλες οι αληθινές, σωστές σχέσεις, απαιτεί προσπάθεια και διάθεση κατανόησης. Γι' αυτό και θα συνεχίσουμε να είμαστε μαζί, για να δημιουργήσουμε και άλλες νύχτες για καινούργιες μικρές ελπίδες. Θα συνεχίσουμε να είμαστε μαζί... είτε το θέλουμε είτε όχι... Τελικά κανείς δεν μπορεί να καταλάβει τη θάλασσα αν δεν την έχει πραγματικά βιώσει. Κανείς δεν καταλαβαίνει τι σημαίνει θάλασσα, τι σημαίνει νυχτολούλουδο κι άρωμα από λουλούδια φλαμουριάς, αν δεν έχει υποφέρει απ' τη στέρησή τους. Όταν τα σκέφτομαι όλα αυτά, νιώθω τη σιγουριά ότι κάποια στιγμή θα μάθω και τα άλλα της ονόματα... Μια απλή φωτογραφία θα μου ήταν αρκετή... Όμως, για να βρω τη δική μου θέση στη φωτογραφία, δεν πρέπει με κανέναν τρόπο να ξεχάσω κάποιες άλλες φωτογραφίες... Τότε θα μπορέσω να χαμογελάσω ξανά, μόνο που κανείς απ' τους άλλους ανθρώπους δεν θα μπορεί να καταλάβει γιατί και για ποιον χαμογελάω...

Οπότε, ποιος έμεινε πού και για ποιον;

Ήταν βράδυ... η γυναίκα κοιτούσε απ' το παράθυρο. Άκουγε τις φωνές που έρχονταν απέξω. «Τα μαυροπούλια», μονολόγησε, «ήρθαν και φέτος τα μαυροπούλια... Με τις φωνές των άλλων... Ακριβώς όπως κι εμείς... Όπως κι εμείς». Με δυσκολία συγκρατούσε τα δάκρυά της. Έγειρε το κεφάλι της στο στήθος του άντρα της, που στο μεταξύ είχε έρθει κι είχε σταθεί δίπλα της. Έκλεισε τα μάτια. Εκείνο το βράδυ, σ' εκείνον τον κήπο, στο δικό τους κήπο θα έπιναν γι' άλλη μια φορά το τσάι τους... Ζούσαν γι' άλλη μια φορά σ' ένα άγραφο διήγημα του Τσέχοφ. Το ρολόι σήμανε γι' άλλη μια φορά την ίδια ώρα...

Ποιος έμεινε πού και για ποιον;

Όλγα

Η χώρα της είχε για σύνορα τα όρια του μικρού της διαμερίσματος στο Σισλί, κι αυτό χωρίς να το επιδιώξει η ίδια. Φορούσε το διαμαντένιο της κολιέ, για να συνεχίσει μ' αυτό τον τρόπο να είναι η πριγκίπισσα, με όλες τις αναμνήσεις και τους πόθους της, σ' ένα παραμύθι που μέχρι το τέλος πίστευε ότι ήταν αληθινό. Ήταν μια γυναίκα που δεν είχε ζήσει σωστά τις ερωτικές της ιστορίες. Ονειρευόταν να ταξιδέψει στο Μεξικό.

Μαντάμ Ρόζα

Απ' τα θρακιώτικα παιδικά της χρόνια θυμόταν τα ελληνικά και μιαν απέραντη θάλασσα από χαμομήλια. Αυτά τα δυο κλειδιά τής άνοιξαν πολλά απαγορευμένα δωμάτια και πολλές μυστικές γωνιές σ' αυτή την ιστορία. Έβλεπε τη ζωή με υπομονή και κατανόηση για κάθε κατάσταση. Κανείς δεν τολμούσε να κάνει τον παραμικρό υπαινιγμό για τη σχέση της με την καπελού στο Γιουκσέκαλντιριμ. Ήταν ένα σίγουρο λιμάνι για όλη την οικογένεια.

Μαντάμ Εστρέγια

Είχε αποφασίσει να 'διατηρήσει στη ζωή' την αγάπη της κάπου μακριά απ' όλους τους πρωταγωνιστές αυτής της ιστορίας. Κανείς δεν κατάφερε ποτέ να μάθει τι ακριβώς είχε τραβήξει σ' εκείνη τη μακρινή γωνιά της Ιστανμπούλ όπου έμενε. Γύρισε στην οικογένειά της, της οποίας τα μέλη όλο και λιγόστευαν, με το σώμα της άψυχο. Τα μάτια της θύμιζαν το απύθμενο βάθος

της θάλασσας. Μόνο ένας άνθρωπος είχε καταλάβει 'σωστά' το νόημα του βάρθους αυτού.

Μουχτιν μπέης

Αγαπούσε το ίδιο τα παθιασμένα τραγούδια του Σελαχατίν Πινάρ και τις Πολωνέζες του Σοπέν. Και τα δύο του προκαλούσαν την ίδια ευχαρίστηση. Στην ιστορία προτίμησε να κρατήσει το ρόλο του πρωταγωνιστή που δεν είχε καταφέρει να ολοκληρώσει το τραγούδι του. Η ζωή γι' αυτόν ήταν 'ένα άσχημο αστείο'.

Εύα

Ήταν κόρη ενός πλούσιου τραπεζίτη απ' τη Ρίγα. Όταν μιλούσε στην κόρη της για την εποχή που αποφάσισε να παντρευτεί τον τρίτο της εξάδελφο, ήταν σαν να της αποκάλυπτε ένα καλά φυλαγμένο προσωπικό μυστικό. Άλλωστε χρώμα και νόημα στους έρωτές της έδιναν τα μυστικά. Όταν αναγκάστηκε να εγκαταλείψει την Οδησό για την Αλεξάνδρεια, αυτό που της έλειπε περισσότερο ήταν το πιάνο της.

Σβαρτς

Ένας απ' τους 'θριαμβευτές' αξιωματικούς του στρατού της Αυστροουγγρικής Αυτοκρατορίας. Σ' αυτή την ιστορία παρουσιάζεται με την ταυτότητα ενός ήρωα χαμένου στα σοκάκια της Ιστανμπούλ που υποφέρει από αμνησία. Δεν μπορούσε να περιγράψει με λόγια τη χώρα του, έδειχνε μόνο μια εικόνα: το αγρόκτημα που είχε σ' εκείνη τη μακρινή γη.

Γιασέφ

Δύο πράγματα θεωρούσε σημαντικά: το 'λάδωμα' και τα ανέκδοτα, ήξερε ανέκδοτα απ' όλο τον κόσμο. Θεωρούσε ότι δεν υπήρχε κανένας λόγος να εμπιστεύεται κανείς τις γυναίκες. Στα τελευταία χρόνια της ζωής του δεν έχανε ευκαιρία

να πει ότι, κατά τη γνώμη του, είχε ζήσει υπερβολικά πολλά χρόνια. Είχε καταλάβει άραγε ότι είχε καταφέρει να περάσει στο γιο του την κωμική του πλευρά, τουλάχιστον την 'κωμική του πλευρά';

Ζινέτ

Η ιστορία της άρχισε σ' έναν πόλεμο, για τον οποίο θα μιλήσουμε διεξοδικά. Ήταν πεπεισμένη αρχικά ότι μεγάλωσε πρώτα σ' ένα μοναστήρι κοντά στο Παρίσι, μετά στην Ιστανμπούλ και τελευταία στη Χάιφα. Σ' έναν άλλο πόλεμο έχασε ένα πολύ σημαντικό μέρος του εαυτού της. Όταν συνάντησε τυχαία τον αφηγητή στη Βιέννη, δύσκολα μπορούσε να κρύψει τη θλίψη της. Ενώ η ίδια ήθελε πάντα να χαμογελάει, μόνο να χαμογελάει.

Ανρίκο

Αυτή που του έλειπε περισσότερο, όταν έπεσε σ' εκείνο το βαθύ πηγάδι, ήταν η μεγαλύτερη αδελφή του.

Μαρσέλ Αλγκράντε

Είχε βάλει πλώρη για έναν άλλο θεό. Είχε τελειώσει το γυμνάσιο Γαλατάσαραϊ κι είχε σε μεγάλη εκτίμηση τον Βολταίρο.

Σεντάτ ο Άραβας

Έφερε τη μεικτή του καταγωγή με περηφάνια, όλη του τη ζωή. Περιφερόταν με το φορτηγάκι του, τον 'Ντετέκτιβ', ολόχρονος στους δρόμους της Ανατολίας πουλώντας καλλυντικά. Είχε στην κατοχή του μυστικούς χάρτες που του επέτρεπαν ν' ακολουθεί περίεργα δρομάκια, άγνωστα στους περισσότερους ανθρώπους. Είχε σπουδαίο μιμητικό ταλέντο. Εκείνη η κωμόπολη κοντά στην Ιστανμπούλ δεν ήταν μόνο για τον ίδιο πολύ σημαντική αλλά και για ένα άλλο πρόσωπο, ένα πρόσωπο που κάνει ένα γρήγορο πέρασμα στην ιστορία μας.

Χένρι Μόσκοβιτς

Ήταν γιος ενός πλούσιου εμπόρου που είχε συγκεντρώσει μια τεράστια περιουσία κατά τη διάρκεια της Αυτοκρατορίας. Είχε ένα ειδύλλιο με μία Βιεννέζα κόμισσα, της οποίας το όνομα κανείς απ' όσους μπλέκονται σ' αυτή την ιστορία δεν έμαθε ποτέ. Οι φήμες λένε ότι είχε και πολλά άλλα ερωτικά ειδύλλια με διάσημες τραγουδίστριες και ηθοποιούς της εποχής του. Στην πραγματικότητα είχε μόνο μία πριγκίπισσα του παραμυθιού.

Θείος Κιρκόρ

‘Άθελά του’, υπήρξε ωτακουστής σε πολλές μυστικές συνομιλίες. Ένα ατύχημα τον ανάγκασε να εγκαταλείψει τους τόνους και ν' ασχοληθεί με το εμπόριο. Ήταν ο πιο στενός φίλος του μεσιέ Ζακ. Για έναν πολύ σοβαρό και κατανοητό λόγο, δεν ζήτησε ποτέ απ' τη γυναίκα του να του φτιάξει μύδια γεμιστά.

Ζουλιέτ

Το μεγάλο της όνειρο ήταν να παίξει το ρόλο της Νόρας στο θέατρο. Προσπαθούσε να ζήσει τις επαναστάσεις της μέσα από πανέμορφες φωτογραφίες. Στον αφηγητή προσπαθούσε να δείξει το πρόσωπο της ισχυρής γυναικείας προσωπικότητας. Όμως χόρευε μόνο με τα δικά της τραγούδια. Έκλαψε μόνο μία φορά: τη μέρα που κήδεψε την κόρη της.

Φαχρί μπέης, ο πρόξενος

Το σπίτι του στο Σαλατζάκ έμοιαζε με ‘ησυχαστήριο’. Ισχυριζόταν ότι είχε σώσει πολλούς Εβραίους αιχμαλώτους απ' τα στρατόπεδα συγκέντρωσης.

Ανί

Προσπαθούσε να ξεχάσει το ‘κουσούρι’ της επενδύοντας σε άντρες που μπορούσε εύκολα να τους αλλάξει. Ωστόσο η ιστορία της δεν τη διευκόλυνε καθόλου· πρέπει να υπήρχαν πιο συ-

μπαθητικοί και πιο ρεαλιστικοί τρόποι να συνεννοηθεί με τον πατέρα της.

Ρόζι

Η σιωπή της έκρυβε ασίγαστη επαναστατικότητα. Χρειαζόταν μόνο ένα μικρό ‘σπρώξιμο’ για να εκραγεί και ν' αποκαλύψει τα μύχια της ψυχής της. Κανείς ποτέ δεν έμαθε αν υπήρξε αυτό το μικρό ‘σπρώξιμο’. Δυστυχώς, όλα αυτά έγιναν αντιληπτά πολύ αργά.

Μπέρτι

Τα ταξίδια του στον κόσμο και τη ζωή τα χώρεσε στους μεγάλους περιπάτους στα σοκάκια της Ιστανμπούλ. Αγαπούσε επίσης πολύ τον κινηματογράφο κι έδειχνε σε όλους ότι διάβαζε την *Guardian*. Πολλοί γνωστοί είχαν σχηματίσει την εντύπωση ότι αδίκως είχε σπουδάσει στο Κέμπριτζ. Μάλλον πίστευε ότι ήταν καλός πατέρας.

Νόρα

Κάτω απ' τη βροχή, την οποία μοιραζόταν με τη μητέρα της, έλεγε ότι δεν υπήρχε γυρισμός. Πήγαινε εκεί όπου κάθε άνθρωπος ονειρεύεται να πάει αλλά πάντα το ‘αναβάλλει’. Γι' αυτό άραγε ήθελε να μιλήσει για τη Νόρα ο αφηγητής; Μήπως γι' αυτό το ‘κάτι’ που είχε μείνει ελλιπές; Αυτό θα μας το πει ίσως μια άλλη ιστορία που θα γραφτεί σε άλλο χρόνο. Το όνομά της ταίριαζε με όσα συμβαίνουν και με όσα υπονοούνται στο θεατρικό έργο.

Ιντζιλιά Χανούμ

Οι καθηγητές της στο ωδείο έβλεπαν στο πρόσωπό της μια μελλοντική Σεγιάν Χανούμ. Όμως η ίδια αποφάσισε, αψηφώντας τον κίνδυνο της μοναξιάς και του πιθανού ‘σφάλματος’, να παντρευτεί τον Χιούγκο Φρίντμαν και να ‘χαθεί μέσα στο πλή-

θος' του Λονδίνου. Σχεδόν κάθε χρόνο επέστρεφε στην Κάνλιτσα, για χάρη όλων αυτών που είχε αφήσει στο παλιό γιαλί της, για να μην ξεχάσει ποτέ πόσο όμορφο είναι να πίνει κανείς ρακί κοιτάζοντας τη θάλασσα.

Μεσιέ Ρομπέρ

Στην 'επιστροφή' που αποτόλμησε στο μικρό δωμάτιο ενός ξενοδοχείου στο Σιράσελβιερ, υπήρχαν φωτογραφίες ενός ανθρώπου που είχε ζήσει κι 'άλλες' ζωές. Πραγματικό του σπίτι ήταν ένα μικρό διαμέρισμα της Ιντζιλιά Χανούμ στο Λονδίνο. Περισσότερο απ' οτιδήποτε άλλο, καμάρωνε ότι μια νύχτα είχε ανάψει στο μεγάλο καζίνο του Μόντε Κάρλο το τσιγάρο της πριγκίπισσας Σοράγια. Άγνωστο αν ήταν ακόμη στη ζωή όταν γραφόταν αυτό το αφήγημα.

Μεσιέ Ταχάρ

Ήταν πάντοτε πολύ κομψός και κρατούσε μπαστούνι· τα μαύρα γυαλιά που φορούσε όταν έβγαινε έξω θύμιζαν βετεράνο της κατασκοπείας, υποχρεωμένο να ζει σε μια συγκεκριμένη πόλη, και όχι συνταξιούχο δημοσιογράφο. Πίστευε ότι ο μυστικισμός είναι ένα 'μακρύ ποίημα', ένα δώρο στην ανθρωπότητα που δεν είχε γίνει ακόμη απολύτως κατανοητό. Αν είχε γίνει γνωστό τι είχε αφήσει πίσω του στην Καζαμπλάνκα, την πόλη όπου είχε ζήσει παιδί και νέος, οι φίλοι στα τελευταία χρόνια της ζωής του θα τον καταλάβαιναν καλύτερα.

Μεσιέ Άλντο

Πότε καθολικός Άραβας απ' τη Βηρυτό, πότε Λεβαντίνος απ' τη Σμύρνη, πότε εξισλαμισμένος χριστιανός απ' τη Θεσσαλονίκη και πότε Εβραίος Ασκενάζι απ' την Ιστανμπούλ. Τα τελευταία του χρόνια πρέπει να τα πέρασε στη Βαρκελώνη ή στην Γκόα. Κάποιοι λένε ότι πέθανε από σύφιλη, κάποιοι άλλοι ότι τον μαχαίρωσε ένας Σύρος έμπορος όπλων. Αυτές είναι οι γνω-

στές ταυτότητες και ζωές του. Του απέδωσαν διάφορες διεθνείς απάτες. Λένε ότι είχε σε όλο τον κόσμο 'γνωστούς'.

Λόλα

Έχοντας αποκτήσει μουσική και θεατρική παιδεία στη Βουδαπέστη, εμφανίστηκε στα καμπαρέ του Σόχο σε μιαν ολότελα διαφορετική σκηνή. Λένε ότι πλήρωσε ακριβά για να γλιτώσει απ' τα στρατόπεδα του θανάτου. Άλλαξε 'στ' αλήθεια' η ζωή της τη νύχτα που γνώρισε τον μεσιέ Ρομπέρ;

Κάρλο

Καυχιόταν ότι μιλούσε δεκατρείς γλώσσες εκτός απ' τα μητρικά γίντις και πίστευε ότι μόνο στη θάλασσα μπορεί κανείς να ζήσει αληθινές ιστορίες αγάπης. Άρα μπορεί να υπήρχε κάποιος λόγος, που μια μέρα αποφάσισε ξαφνικά να γίνει πλοηγός στα καράβια του Βοσπόρου. Όταν αποφάσισε να μείνει μόνιμα στη θάλασσα, έπεισε τον εαυτό του ότι στην πραγματικότητα περίμενε κάποια γυναίκα κι ότι ήταν υποχρεωμένος να περιμένει μέχρι το τέλος.

Σουκράν

Ονειρευόταν να φύγει απ' το μικρό, σκοτεινό και διαμέρισμα με τη 'βαριά μυρωδιά' και να τραβήξει κατά τον 'ήλιο'. Η ιστορία της θα μπορούσε να δημοσιευτεί στα 'ψιλά' μιας καθημερινής εφημερίδας.

Χιουσνού

Ήταν απ' αυτούς που δεν τα κατάφεραν στην Ιστανμπούλ, γιατί ήταν 'προσκολλημένοι σε ανορθόδοξες αξίες'. Η κατάσταση του ήταν απελπιστική και στους δύσκολους καιρούς δεν κατάφερε ποτέ να κλείσει στην αγκαλιά του την κόρη του, ίσως επειδή ποτέ δεν προσαρμόστηκε στην πόλη. Μέχρι το τέλος της ιστορίας δεν υπήρχε περίπτωση να τον δει κανείς χωρίς ένα

τσιγάρο Μπάφρα στο στόμα. Το πιο σημαντικό όμως ήταν ότι φύλαγε εκείνη την εφημερίδα μέχρι τις τελευταίες μέρες της ζωής του. Σ' αυτό πρέπει ν' αποδώσουμε τα 'συναισθήματά' του, όπως και το γεγονός ότι επέστρεψε στο χωριό του χωρίς να έχει αποκτήσει στην πόλη 'ούτε ένα δικό του κεραμίδι'.

Ανίτα

Έκανε ένα 'βήμα' το οποίο ήθελε ν' αναφέρει στον αφηγητή. Η συνάντησή τους δεν ήταν τυχαία αλλά αντίθετα 'αναγκαία συνέπεια' της πλοκής. Όμως για να κάνει κάποιος αυτό το 'βήμα', πρέπει να πιστεύει λιγάκι ότι σ' εκείνα τα βουνά φυτρώνουν άλλου είδους λουλούδια.

Ελένη

Δεν της άξιζε να μένει φυλακισμένη στο σπίτι. Είχε αποφασίσει να δείχνει την οργή της κυκλοφορώντας ολόγυμνη στα δωμάτια απ' τα οποία ήταν αδύνατο να δραπετευθεί. Λένε πως όταν ήταν νέα κι όμορφη, στη ζωή της υπήρχε ένας φιλόδοξος αξιωματικός. Αν αυτός ο αξιωματικός είχε 'υπάρξει', η ιστορία της θα είχε εξελιχτεί πολύ διαφορετικά.

Θανάσης

Οι μικρέμποροι κι οι καταστηματάρχες στο Περσεμπε Παζαρί πολλά χρόνια μετά θυμούνταν ακόμη τα σάντουιτς που τους έφτιαχνε ο Θανάσης στο ντελικατέσεν της αγοράς. Ο κόσμος πίστευε ότι τον έδενε ένα μυστικό πάθος με την κόρη του.

Τζέρι

Είχε φτιάξει τα σχέδια, έτσι έλεγαν τουλάχιστον, ενός μεγάλου πυραύλου. Είχε πάει στο Πανεπιστήμιο του Χάρβαρντ κι οι φήμες τον ήθελαν να έχει ενταχθεί σε μια 'μυστική εταιρεία'. Όταν γραφόταν αυτή η ιστορία, ήταν άγνωστο πού βρισκόταν.

Μαρσελίνα

Κάποιοι τη θεωρούσαν 'πραγματική γυναίκα', ενώ κάποιοι άλλοι πίστευαν ότι ήταν 'πλάσμα της φαντασίας'. Μπορούσε να τη δει κανείς μπροστά του ξαφνικά σε οποιαδήποτε πόλη του κόσμου.

Χαρούν

Κανείς ποτέ δεν κατάλαβε γιατί εγκατέλειψε αρχικά την καριέρα του κιθαρίστα και μετά το διοικητικό πόστο σε μια μεγάλη εταιρεία, για να φτιάχνει κεφτέδες σ' ένα μαγαζί. Αν και ήταν ένας απ' τους βασικούς ήρωες της ιστορίας, για κάποιο λόγο επέλεξε ο ίδιος να εμφανίζεται σπάνια.

Ζοζέφ

Σε κανέναν δεν μπόρεσε να εξηγήσει ακριβώς ποιον αναζητούσε σ' εκείνη την απέραντη λευκή χώρα'. Είχε καταλάβει άραγε ότι 'τίποτε δεν είχε αλλάξει', όταν στην άμαξα, στο νησί, στράφηκε τελικά προς τα φώτα της πόλης που τρεμόπαιζαν;

Νίκος

Ισχυριζόταν ότι στη Θεσσαλονίκη τον περίμενε καρτερικά μία αγαπημένη. Αν δεν ήταν πρώτος ράφτης, δεν θα του είχαν βγάλει το παρατσούκλι 'Τελεκοκλέφτης'. Όταν διώχτηκε απ' την Ιστανμπούλ μετά από κείνη την 'αναθεματισμένη απόφαση', εμπιστεύτηκε σ' ένα στενό του φίλο τη συλλογή του από δίσκους με το σήμα 'His Master's Voice', με μουσική απ' την εποχή του μεσιέ Σουρ και των αδελφών Γκεσαριάν, με σκοπό να την πάρει πίσω όταν θα επέστρεφε. Η συλλογή αγνοείται μέχρι σήμερα. Ποτέ δεν μαθεύτηκε ποιος ήταν αυτός ο φίλος.

Γιώργος

Ήταν ο γάτος του Νίκου. Λέγανε ότι καταλάβαινε καλά ελληνικά, και το κυριότερο, ότι έπινε ρακί αντί για νερό.

Θεία Τίλντα

Δύσκολα μπορούσε να εξηγήσει στους άλλους αυτό που έβρισκε στον κινηματογράφο. Αν, για παράδειγμα, την καλούσαν σ' έναν επίσημο γάμο, τότε πίστευε ότι τουλάχιστον για μια νύχτα γινόταν εξίσου όμορφη με τη Μερλ Όμπερον. Όμως δεν δίσταζε να κάνει επικίνδυνες εξόδους 'πέρα απ' τα όρια'. Στο γάμο της κουβαλούσε τα σημάδια της μεγάλης της διαδρομής και κυρίως των παράνομων κι απαγορευμένων σχέσεων που είχε κατά καιρούς.

Μωυσής

Η παράδοση τον υποχρέωσε όχι μόνο να γίνει ράφτης, αλλά να ζήσει και σε πολλές διαφορετικές πόλεις. Εκείνος ο ρολογάς στην Οδησό του είχε αφηγηθεί μιαν ιστορία που όχι μόνο δεν έπρεπε να την ξεχάσει, αλλά έπρεπε να τη μεταφέρει και στους άλλους ανθρώπους. Ήταν εντελώς παράλογο το ότι στην Ιστανμπούλ, στην τελευταία του πόλη, όπου έβαλε και τις τελευταίες του βελονιές, άρπαξε πνευμονία.

Ενρίκο Βάιτμαν

Ήταν Εβραίος και μέλος του Κομμουνιστικού Κόμματος Ισπανίας. Μετά την ήττα τους στον ισπανικό εμφύλιο, αναγκάστηκε να ζητήσει πολιτικό άσυλο στη Γαλλία. Αν δεν είχε στείλει εκείνο το γράμμα στον μεσιέ Ζακ, δεν θα εμφανιζόταν καθόλου σ' αυτή την ιστορία. Ταξίδεψε δυο φορές στην Ιστανμπούλ. Τη δεύτερη φορά, κατά πάσα πιθανότητα, για να λάβει μέρος στις στιγμές της ιστορίας που δεν είχαν ειπωθεί ακόμη.

Ραχήλ

Περίμενε, παντού, τον Νεσίμ, τον αγαπούσε, ζούσε γι' αυτόν, προσπαθούσε να τον καταλάβει. Έβλεπε τη ζωή με γελαστά μάτια. Είχε τύψεις που είχε αφήσει πίσω στην Ιστανμπούλ τον

αυτιστικό αδελφό της, τον αδελφό που είχε χάσει την πυξίδα της ζωής. Όμως δεν μπορούσε ν' αποχωριστεί την οικογένειά της που είχε δημιουργήσει σ' ένα άλλο μέρος του κόσμου. Όλα αυτά έγιναν πριν απ' τα στρατόπεδα συγκέντρωσης. Ήταν δυνατόν ακόμη κι εκείνες τις μέρες να πιστεύει κανείς στην κληρονομιά του Ιώβ;

Μουαμέρ μπέτης

Φορούσε πάντα παπιγιόν κι ήταν βαθύτατα πεπεισμένος ότι η εργασία εμποδίζει την αληθινή ζωή. Ο ρόλος του την εποχή του φόρου περιουσίας ήταν σημαντικός, αλλά ελάχιστοι το παρατήρησαν.

Μαντάμ Πέρλα

Όταν έχασε το φως της, άρχισε να βλέπει τόπους που κανείς άλλος δεν είχε δει και ν' αγγίζει πράγματα που κανείς άλλος δεν μπορούσε ν' αγγίζει. Ποτέ δεν συγχώρεσε τον άντρα της, που πέθανε χωρίς να την προειδοποιήσει. Τα τελευταία χρόνια της ζωής της, ο γιος της προτιμούσε να τη θυμάται όπως ήταν τα βράδια όταν γύριζαν απ' το Σεχζαντέμπασι. Είχαν δικό τους καίκι αραγμένο στον Κεράτιο.

Αβραάμ εφέντης

Ήταν επιλεκτικός στα γούστα του και εξαιρετικός στη δουλειά του· επιδιόρθωνε παλιά χαλιά που ονειρευόταν να έχει μετατραπεί το καθένα απ' αυτά σε έργο τέχνης όταν θα έβγαινε απ' το ατελιέ του. Πολύ μετά την πυρκαγιά, καθόταν με τον μεσιέ Μωυσή, τον ήρωα μιας ακόμη παλιότερης ιστορίας, στο καφέ 'Σαρίανταμ' και περίμενε να μάθει τον πρώτο αριθμό του λαχείου Ταγιαρέ. Η φοβία ότι ίσως κάποια μέρα να έπεφτε νεκρός στο δρόμο, να ξεκινούσε άραγε απ' την εμπειρία του σ' εκείνη την πυρκαγιά;

Μιμίκος

Στα γκαζάκια του ήθελε να κλείσει έναν ολόκληρο κόσμο και διάφορα χρώματα. Αν είχε καταφέρει να κάνει το γύρο εκείνου του νησιού με το ποδήλατο, αρκετοί απ' τους 'φίλους' του θα τον έβλεπαν με διαφορετικό βλέμμα. Ίσως γι' αυτό το φαγητό που έτρωγε στο εστιατόριο στο Τεπέμπασι ήταν για κείνον το πιο πραγματικό.

Λένα

Έμοιαζε με εικόνα που είχε βγει από κινηματογραφική ταινία. Κάπνιζε τσιγάρα με μακριά πίπα και όπως έλεγε η ίδια, για κείνη η ζωή άρχιζε μετά τα μεσάνυχτα.

Νεσίμ

Ακόμη και ο θαυμασμός του για τη γερμανική γλώσσα δεν κατάφερε να τον σώσει απ' τα στρατόπεδα συγκέντρωσης. Ήταν γνήσιος Οθωμανός, που δεν είχε χάσει ποτέ το σύνδεσμό του με την Ιστανμπούλ. Πίστευε ότι στη μικρή πόλη του Ατλαντικού όπου ήταν κρυμμένος, εκεί θα μπορούσε να καταφύγει στην τουρκική του ταυτότητα για να γλιτώσει το ταξίδι του θανάτου. Όμως οι ήρωες εκείνου του καιρού είχαν καθήκον να είναι ιδιαίτερα προσεκτικοί και να μπορούν ν' αντιλαμβάνονται τις μικρές λεπτομέρειες.

Μεσιέ Ζακ

Στα μάτια πολλών ήταν ο άνθρωπος ενός μεγάλου και μακροχρόνιου αγώνα, ο οποίος είχε κάποια πράγματα σωστά και κάποια εσφαλμένα. Χωρίς αυτόν, τούτη η μακριά ιστορία δεν θα είχε γραφτεί ποτέ. Χωρίς αυτόν, δεν θα είχαμε θέσει ποτέ τόσο πολλά ερωτήματα. Στα γράμματα που έστελνε στους γονείς του απ' την Ισπανία έδειχνε ν' αντιλαμβάνεται τις λεπτές αποχρώσεις της ζωής. Οι ιστορίες είχαν πολύ μεγάλη σημασία γι' αυτόν όπως και η θάλασσα. Ήταν μέγας δεξιότηχνης

της τράπουλας. Του άρεσαν πολύ τα τριαντάφυλλα. Όλα τα παραπάνω θα μπορούσαν να μας βοηθήσουν να καταλάβουμε τι ένιωθε εκείνο το καλοκαιριάτικο απόγευμα στο εστιατόριο, στο Κιρέτσμπουρνου, καθώς έβλεπε τα πλοία να περνούν.